

Sinta: 16 penniä.

[Collan, Fabian]

Refri-aatto.

Tapaus Pohja-Savon
korwessa.

Turussa,
G. W. Wilén'in ja Kumpp. kirjapainossa, 1864.

J. W. Lillja ja Kumpp. kustannuksella.

IV 61
Kapsel

Köpt av
Wihola 16.5.99
Rhg 85:-

Imprimatur: C. R. Lindberg.

Kolkalla, kylmällä ja synkiällä syys-illalla istui tämän pienen kirjasen tekiä, kyytimiehen kanssa, matka-rattailaan palellen ja haukotellen. Ehkä matkustin huivisseni, katsastamaan waan pohjais-Suomen monenmuotoisia tienoja, toivoin minä kuitenkin sydämestäni, tämän pitkän, ikävän festiivari-wälin pian loppuwan; sillä kuranen tie oli nyt pakkasesta muuttunut kowaksi rou-daksi, rasittain sekä hewoisen jalvoja että ihmisen ruumista. Ei kyytimiehellekään tämä tie näyttänyt aiwan otolliselta, sillä ehkä luonnon lasten näkö on sängen tarkka, täytyi hänen toki todella silmiänsä siirrottaa, pimiässä hawaitak-sensa kaikki ne kuopat ja kōkkeröt, joita pyörän jäljet ja sateiset ilmat oli kaawannut ja niitä seuraawa pakkaneu tehnyt kiwiä kowemmiksi.

Kyytimiehen käydessä jyrkkää wasta-ahdetta hewosen wieresssä, kysyin minä, oliko vielä pal-

jon matkaa jälillä. Saatuaani tähän kysymykseen rohkean vastauksen: "Ei kun wirstarwerran" — sulasi jo mieleni ja päätin lewollisesti kärsiä tuota pientä matkaa; mutta koska tie rupeesi käymään alasmäkeä myöten, hämmästyin minä hawaitessani kuinka tuo mäki oli jyrkää ja kuinka kyytimies, kaikin voimin pitäin ohjaksista kiini, koetti hillitä hevosen rajua juoksua. Ohj'äkkiä tuntui kowa sähäys toisesta pyörästä ja samassa loikahdimme kumpikin miehisön matkaa toiselle puolelle ojaan, johon taas rattaat menivät kumoon.

Suurta loukkausta runmiin eli siekun puolesta ei kumpikaan saanut, ja pelästynyt hevonen wirkeni pian, mutta kurerirattaani olivat sitä surkeemmassa tilassa; akseli ja toinen pyörän kehä oli katkennut poikki. "Jo tuli wäyhinko", sanoi kyytimieheni tällä miettivällä, tyhnellä mielellä, joka Suomalaiselle aina on niin omituinen, "mitäs nyt tehdään?" — Näin saannotua ja tutkein rattaita joka taholla, piteli hän päätänsä, milloin minä saamattomana ja

nurja-mielisenä astuin edes takasin. Suuttumus toki ei olisi ajan pitkään pannut mitään toimeen; joku neuvo oli keksittävä. Tarpeellisten parannus-kaluin puutteesta olivat rattaat tällä erällä auttamattomissa. Waikka matka festiivariin ei enää ollut pitkä jalkasin käydäkään, päätin minä toki poiketa läheiseen taloon, josta loisti tuli, ja johon asti me toivoimme saada rattaat kuljetetuiksi. Akseli sidottiin niin tukewasti kuin mahdollista ohjasten palalla, ja rikkein pyörä wänkelsti myötä, hevosen wetäisissä rattaita, milloin me hitaisella kululla astuimme taloonpäin.

Talo, kuhun tultiin, oli pihaltansa awara ja piha kolmelta haaralta piiritetty rakennuksilla, mutta ihmisistä tyhjä; haukkuwa koira toiwotti toki meille terwetuloa. Oh'ei tämä toiwotus juuri ollut niitä hellimpiä, käwin minä toki lujalla mielellä päärakennukselle, jonka wäharuntuuksista akkunoista sängen korea walo loisti. Kyytimieheni oli antanut minulle tiedon, että talo oli rikkaan ja warallisen miehen ja että

stinä asui kunniallista ja wieraita kohtaan sangen hyvän-suopaista wäkeä. Muistutti hän myös olewan pyhämiesten aaton, näillä tienoilla kut-
futun Kekri-aatoksi — aatto, joka pohjais-Suo-
messä wietetään sangen juhlallisesti, ja jona jo-
kainen wieras katsotaan perheen omaiseksi, ra-
witaan ja hoidellaan parhainmalla tawalla,
kun warat waan antawat myöten.

Mutta nyt, astumallani porstuasta itse pirt-
tiin, pidätettiin äkisti askeleeni näöltä, joka
pirtistä tuli silmilleni. Tapaturmasti awoinna
jätetyistä owesta taisin minä estämättä silmäillä
kaikki mitä awarassa pirtissä oli nähtävää:
sen peräpuolella oli tuo suuren suuri pöytä,
rikkaasti warustettu rualla ja juomalla; suu-
ria puuwateja kuumalla rualla, josta höyry-
kiefkuroita ehtimiseen nousi ylös, mustia katon-
orssia kohden; somasti tehtyjä ja maalattuja olu-
hyrskyjä; neljä tali-kynttilää (jotka harmoin näh-
dään pohja-Suomalaisen huoneessa) walaisi tuon
uljaan pöydän ja koko pirtin, jonka laattia oli
äskän pesty ja juhlallisesti koristettu nuorella,

hajahawalla kuusihaolla. Mutta koko suuressa
huoneessa en tainnut hawaita yhtä ainoata elä-
wätä olentoa; kaikin tawaroinensa oli se toki
tyhjä. Ehkä siis todella halutti minua, sekä
wilusta että nälästä kärsiwätä ihmisrukkaa, mennä
sisään nautitakseni kuumaa ja oimallista ruokaa,
en toki arwannut. Muistin minä kohta erään
wanhan tawan pohja-Suomeessa, ehkä se, niin-
kuin muutkin kansalliset tawat, juhlat j. n. e.
wähitellen on joutunut unhotukseen. Sen ta-
wan mukaan luopuwat ihmiset kekri-aatolla,
ennen warsinaista juhlaa, pois pirtistä, jättäin
sen koreukset ja rikkaasti asetetun pöydän talon
haltialle nautinnoksi. Tällä wälillä käypi koko
talonwäki saunaan, jonka he, wihdottuansa, taas
jättäwät haltioille. Warmaan en tiedä, tuleeko
tuo tapa, missä sitä vielä harjotetaan, taika-
uskosta eli waan siitä, että sama tapa on tul-
lut perintönä esi-isiltä nykyiselle polwikunnalle.
Lahdoin myös minä tällä kertaa olla ikään kuin
lapsi, ryhtyen kansan taika-uskoon. Mieliku-
witukseni woimasta tulinkin wähitellen ikään

kuin wakuutetuksi, haltiain pirtissä jo ruvenneen remuunsa. Tämä kuwitteleminen katosi toki pian ja olin jo palaamallani, kyytimiehen kanssa keskustelemaan, mitä nyt oli tehtävä — koska minä, tarkemmin katsoen pirttiin, hawaitsin kahden ihmisen istuvan penkillä, awaran huoneen loukossa, johon filmäni eivät vielä olleet ulohuneet. Ahaa — tuumasin minä — rakkauden kohtaaminen haltiain warjossa! Että he rakastiwat toinen toistansa, ilmestyi kohta heidän tilasta, liikutuksista ja filmänheitoksista — poika näytti wilkkaalta ja anowalta; tyttö taas wakuuttomalta ja waihettelemalta; tyttöin tawan jälkeen oli hän milloin hellä ja suosiollinen, milloin taas wastahakoinen, leikkiä ja juonia täynnä — mutta jollen olisikaan woinut sellaisia merkkiä selittää, oli minun toki omia kormiani uskominen. Se nuoret tytöt, joitten hienosiin käsiin kenties tämä yksinkertainen tarina joskus joutuu, annatteko minulle anteeksi, waikka minä näkymätönä todistajana wiivysin owesta kuullessen tätä rakkauden puhetta?

Oli minulla halu katsella, kuinka tämä suloinen näytelmä käwisi ja minkä lopun nuot rakkauden hellät lemmevät antaisiwat kahdelle toinen toistansa rakastawalle ystäwälle. Semmoinen näytelmä, ehkä tawallinen, on toki huwittawa eritoten kokeematonta nuorukaista, joka ei vielä ole sellaista nähnyt. Toiwon siis saawani teiltä, suloiset tytöt, anteeksi uuteliaisuuteni, jollei muutoin, niin kuitenkin, jaska teille uskon koko salaisuuden, totisesti jutellen rakastawaisen kahdenkeskisen puheen.

— Jollei sinulla ole itse mitään minua wastaan, tule sitten Helena — fanoi nuori mies eläwästi — tule kotihin, ole minun rakas waimoni, nauttien sekä hyvää että pahaa kanssani. Tiedäthän sinä, minun hywin woiwan elättää waimon; isäni on warallinen ja minä hänen ainoa poikansa. Ompa minulla jo, isän hywydestä, oma talo, jonka hoito waan odottaa emäntää.

Tyttö ei tahtonut aiwan pikaisesti myöntyä. Järjellifellä puheella kylmentääksensä rakasta-

wan pojan tulisuutta, sanoi hän, wetäin kätensä pojan kädestä pois, puolekki hymysuin, puolekki totisena:

— Kuuleppas Kustaa, kuule minua. Olet sinä vielä aiwan tulinen. Tiedän minä kyllä, sinun woiwan hywin elättää waimon, waatettaa ja kaikin tawoin pitää häntä hywin. Mutta se ei ole minulle kylläkki. Sinun tulee muistaa, ettet vielä ole toimittanut mitään rakennusta siihen uuteen taloos, jonkatahden et taida tarjoa waimolles omaa kotoa. Hänen täytyy siis vielä kauwan asua vanhempais taloossa, olla heidän hoitonsa alla, ja heidän käsikänsä seurata. Ja miniällä, jonka tekemisten ja jättämisten ylitse walwoo ankara anoppi — ei hänellä ole juuri ilosta päiviä.

— Muista, tyttö — wastasi nuorukainen helästi moittien — muista se, ettei minun äitini ole niitä waimoja, joista sinä nyt puhelet. Hän on olewa, usko minua Helena, sinua kohetaan omama äitinäs; sinä aikana, jona sinun

kenties olisi eläminen puolisoos vanhempain katon alla, ei sinulta mitään puuttuisi.

Tyttö, joka tässä wähässä riidasssa näytti jostenkin yksipintaiselta, wastasi puolestansa:

— Mutta sittenki tuo ei ole yhtä ja samaa; mieluisemmin elän minä toki wapaana tyttönä vielä omais vanhempaini tuwasssa. Olen minä myös vielä nuori, eiwätkä vanhempaini vielä päästä minua pois. Ei niin, hyvä Kustaa; sinun tulee ymmärtää, että, joskin joku liitto meidän välillä on tapahtuwa, siihen toki vielä tarwitaan aikaa. Muutoin waatii nuoren tytön wastaus miettimä-aikaa. Itse olet sinä myös liian tulinen; sinä olet myös, kenties, ajatusajan tarpeessa; löydät kenties piankin kauniimman ja kaikin tawoin minua paremman tytön . . .

— Sinua paremman, woi mitäs sanot — keskeytti nuorukainen tytön puheen, samassa kiiwasti nousten penkiltä ja tarkasti katsoen Helenata; — kaikki nämät sanasi owat waan tyhjiä kunnistelemissä; joska todella rakastaisit minua, etpäs sinä suinkaan käyttäisi sellaisia sanoja, waan

antaisit suostumukses suoraan ja mutkaillematta, koska esteesi toki ovat niin vähäpätöiset. Mutta suorasti ja ilman mutkia sanon minä kuitenkin sulle totuuden: sinä Helena olet ainoa tyttö, jota minä olen rakastanut — ainoa, jota olen tahtonut waimokseni; sillä sinä olet kaino ja siivo, puhdas ja wiaton; tähän asti olet myös wälttänyt sitä kewymielisyyttä ja turhuutta, jota uudenaikaiset tyttömme jo ovat ruvenneet rakastamaan. Tästä kiitoksesta ei sinun tule lyödä silmäs alas; olen waan puhunut totta; sinä ansaitset tämän kiitoksen. Mutta nyt waadin minä sinulta, Helena, ettet saa luopua entisestä mielenlaadustasi; waadin wakawan wastauksen kysymykseeni, tahdotkos eli etkös tahdo ottaa minua puolisojeksi? Tämä wastauksen waadin minä kohta paikalla, tahdon lupaukseksi; wasta sen annettua, käyn minä sun wanhempais luoksi, ehkä muut pitävät toista tapaa. Rakastatko minua todella, ei sitten nuot pienet asiat, joista puhelit, suurin estäne onneamme. Mutta ellet minua rakasta — nyt käänsi nuorukainen sil-

mänsä toisalle ja kaswonsa pimeniwät — olen minä siis pettynyt uskosfani mielenlaadustas ja oli se waan epäluulo, että sinun hellyytes minua kohtaan olisi totinen. Tahdon sentähden lujan wastauksen, sillä miehen ei sowi olla tietämätön kohtauksistaan.

Tämän puheen kulussa saivat tytön elävät kaswot, jotka siihen asti olivat näyttäneet kewyyttä, pilkkaa ja teeskenneltyä kylmyyttä nuorukaista vastaan, toisen muodon. Hellästi ja innollisesti katsoen nuorukaisen silmiin, sanoi hän sulawalla ja jotenkin wapisewalla äänellä: — Kustaa on tänäpänä wakawempi kuin tawallisesti. Wakawa ja niin tyrmä. Saanko siis anteeksi nuot sanat, jotka puhelin. Olin lapsellinen, luulin sinun waan leikkiä lastewan nyt kuin usein ennen. — Onko sinun tahtos, että niin tiedät warmaan, Kustaa, että että tytön silmät painuiwat laattialle, milloin weri nousi kaswoihin minä olen seuraawa sinua, aina kuolemahan asti jos waan wanhemmat suostuwat.

— Kas nyt on Helenani kaltaisensa — sanoí nuori mies ilahuneena. — Olet sinä nyt minun omani sekä elämässä että kuolemassa. Lempeyttä ei sinun tule katua. Vanhempais suostumuksesta toivon epäilemättä.

Sisä-Suomesa käypi kihlaus paljon ujommin kuin rakkaus-kirjoissa. Nuorukainen ei langennut rakastetunsa jaloille; ei hän ollut niinkään säädystynyt, että olisi tohtinut suudella tyttönsä. Syleili hän waan Helenatansa. Nyt pannen vähäisen hopeaformuksen tytön formeen, sanoí hän: — ota niin kauwan tämä rakkauden pantiksi; vanhemmat eivät sitä suinkaan pahaksu. Huomenna palaan jälleen puhemiehen kanssa, suoraan pyytääkseni sinua isältäsi.

— Hywää onnea! — kaikkuí korkea, lempiä ääni awarassa pirtissä. Molempain filmät kääntyivät sinnepäin, mistä ääni kuului tulewan. Heille ja minullekin hämmästyseksi tuli samassa erinomainen, tumman-harmaa, ryyshinen olento nunin takaa, hypäten keskelle laattiata. "Herra Jesus; mikä tuo lienee" — huusi tyttö pe-

lätien pöppöä; myös poika weti ensin jalkansa askelen takasin, mutta hetken jälkeen purskatti kumpikin nauruun huutain: Ah, katso so-tamieistä!

— Ettekö näe, kadotetut, häwyttömät lapset, minun olewan talon haltian, joka ei salli, että te wäärin käytätte hänen eduksensa asetettua huonetta. — Näin sanoen näytti teskeennelty haltia iloiset, mukkeat kaswonsa.

Nyt näin minäkin hywäksi astua sisälle. Nuot kolme henkeä näyttiwät ensin suuren kummastuksen tästä uudesta näöstä. Kenties luuli so-tamies minun olewan tuon oikean haltian, joka nyt tuli hänen walhettansa rankaisemaan. Mutta kohta saatuani tilan heitä tervehtää ja jutella wahingostani, joka saattoi minun sisään poikeemaan, nousi meidän wälillämmme juuri ystävällinen yhteys. Nuori tyttö, joka oli talon tytär, käwi nyt ulos kenties ilmottamaan talonwäelle minun tuloni ja minä tunnustin nuorelle sulhaiselle, että olin puoleksi syyttömästi kuullut pääosan hänen ja Helenan keskinäistä

puhetta. Hän naurahsti kiittäin minua onnen toivotuksestani. Sitten käännyn minä toiselle tuttavalleni, kysyen mitä wirkaa hän uunin takana toimitti. Tämä lyhyen-jäntterä mutta tunkewa mies, punaposkinen wanhus iloisilla silmillä, vastasi naurusuin:

— Oh, tahdoin waan wähä pelättää tätä nuorta paria, rankaisemalla heitä, koska he niin kauwan estiwät minua töistäni. Sillä tietäkää, outo, että minulla oli toivo, saawani rauhassa nauttia tätä ateriata haltiain kustannuksella; mutta tämä pari, tullessaan pirttiin ennen kuin pääsin kättystäni uunin takaa, oli minulle harmittawaksi esteeksi. Sanoakseni totuuden, olen minä jo monet wuodet kuwaillut itseäni haltiaaksi ja joka **Keftiaattona** olen jaksanut kun prowasti. Muutoin on tämä talo yksi niitä harwoja tässä maakunnassa, joissa Keftin juhlanäin tawoin wietetään. Tähän on wanha iso-ikä syypää, kiintynynnä wanhoihin tapoihin. Lapset owat toki ainoat, jotka uskowat, haltian joka Keftiaattona hotkafewan niin paljon talkunawa-

tista ja niin miehullisesti tyhjentävän oluhäärärikot; mutta wanhemmat suowat mielellänsäkin wanhalle Juha Paarmalle wähän hywänpidon, koska hän niitten ja monen muunkin hywäksi Lapuan sotatantereella, ehkä turhaan, menetti toisen käsiwärtensa.

Nyt wasta huomasin minä, että wanhalta sotamieheltä puuttui käsiwarssi, mutta en toki woinut pidättää itseäni naurusta, mieltiesäni tuota sukkelata keinoa, jolla hän joka keftiaatto toimitti itsellensä hywän aterian. Wanhus lupasi nyt mennä holhomaan miestäni ja hewosta ja tuottamaan kapineeni sisään; lupasi hän myös mennä waatettamaan itsensä juhlawaatteisiin.

Kustaalta sain nyt tarkemman tiedon wanhasta soturista. Hän oli niitä 1808 wuoden miehiä, perheen kaukainen sukulainen, joka elätettiin ystäwänä enemmin kun palweliana. Mutta wanhuksen historian tuskin lopetettua, sanoi Kustaa: **So tulee talonwäki!**

Wähitellen astui nyt monilukuinen perhe sisälle, aina 90 wuotijesta iso-ikästä emännän

helmasa kannettuun rintalapseen asti. Heidän wilpitön "Terwe wieralle" soi korwissani muusikia suloisemmin. He olivat juhlaausteissa ja niitten joukossa näkyi emäntä ruwan toimessa lentävän sinne ja tänne. Pian palasi myös kunniallinen ystäväni Juha Paarma, mutta peräti toisella puwulla, kuin äsken. Kaswonsa eivät todella enää olleet nokiset ja pelättävät ja pukunsa sydämmeni tykitti nähdessäni sen oli sen entisen Sawolaisen jalkawäen puku; tuo walea takki, housut, tuo lyhy miekka kaikki tämä oli nähtävä; waan toinen käsiwarssi ja sen taakka kiwäri puuttuiwat. Sormillansa osottain sitä iloisilta lapsilta piiritettyä sotiata, sanoi wanha isänsä: "monen riwakan miehen tuossa puwussa näin minä sodan aikana astuwan kynnykseni yli. Woimaani myöden koetin minä hoidella niitä, antaen ruokaa, waatteita ja asuntomajaa, koska he paleltuneina, nälkäisinä ja paljain jalwoin tuliwat kaukaiseen pirttiini. Woitto oli toki aina heidän puolella, ehkä mitättömät pääällysmiehet

saattoiwat heitä pakenemaan. Kuinka monta, paitsi ystäwätäni Zuhaa, lienee vielä hengissä!" — Näin sanoessansa, loisti kyyneleitä ukon filmisissä. Ruweten sitten oikein tarinoimaan entisistä ajoista tuli wanhus aina humittawaisemmaksi. Sanansa oliwat lyhyt mutta selwät ja painawat. Hän oli nähtävästi Suomalainen siitä wanhasta suwusta.

Wadit tyhjennettyä ja kaikkein rawittua, kului ehtookausi iloisesti nuorempain leikkiä lyödessä ja wanhempain keskenänsä jutellesa. Käydessäni edes takaisin tuwassa, huomasin minä seinässä killuwan kanteleen. Kysymyksesni, kenen soitto-ase oli, wastasi Paarma, että se oli isofin, joka aiwan mielellänsä sitä soitti ja muutoin oli hywä runoniekkakin. Otin minä siis kanteleen seinästä ja lähenin wanhusta ppyhtäin, että hän humittaisi meitä laululla. Naurahdellen sanoi wanhus:

— Ei minun juuri ole tapani laulaa muille kuin yhteiselle kansalle ja oman talon wäelle, mutta koska ei teissä, outo, näy olewan sitä,

joka nauraa selwän talonpojan tapoja ja huwituksia, olkoon siis tahtonne.

Nyt pani hän kanteleen pöydälle ja alkoi soittaa, milloin huulensa hiljan liikkuiwat ja filmänsä näyttiwät mieltiwän selun. Ohättä rupesti hän, kanteleen muka-soinnolla, laulmaan; äänensä ehkä wähän wapisewa, oli korkea ja suloinen. Hänen suoraan käywä laulunsa kuwaili tapauksen 1808 wuodelta, kuinka hän kerran, perheensä ollessaan metsässä piilossa, otti huostahansa wihollisen sotamiehen, joka haawotettuna paeten oli löytänyt perheen turwapaikan ja kuinka tämä taas sittemmin kiitollisuudesta pelasti hymäntekiänsä huoneen häwiöstä. Tämä wilpitön laulu oli sekä raitis että sydäntä liikuttawa, niinkuin kaikki laulut, jotka lähtewät luonnon lapsien rinnasta.

Bauhaten ja iloiten riensiwät lapset iso-isän tykö ja pyysiwät — enemmän saada laulua kuulaksensa. Wanhus wastasi hänellä ei enää tänä iltana olewan omia lauluja. "Laula fitte wanhoja lauluja", huusiwat lapset. Nyt lauloi

ukko vielä muutaman laulun, niistä, jotka aina eläwät kansan suussa, e. s. m. **Kanteleen synti, Werinen poika.** Sen jälkeen killutti hän lausumatta soitto-aseensa seinään.

* * *

Toisena aamuna, koska emäntä toi minulle kahwetta, iso-isän sanoessa, senkaltaisen ulkomaan-juoman harwoin nähdyn hänen nuoruudessaan, palasi Rüstaa taloon. Nyt minun oli pitäminen hänelle annetun sanani. Ohdessa menimme nyt **wanhaan pirttiin**, jossa suurempi osa talonwäkeä jo askaroitti. Wakaisesti sanottuani: "**oi! meille asiaa teille, isäntä!**" saimme hänen meitä seuraamaan ja nyt astuimme, kaikki kolme toiseen eli uuteen pirttiin (joska eiläinen juhla wietettiin). Oweessa käydessämme, näin minä, kuinka nuoren Helenan kaswot oliwat punaiset kuin mansikat. Muut piit, jotka hänen kanssa pesiwät astioita, kuisuttiwat, irwisteliwät, hywin armaten, mikä oli tekeillä.

Palattuamme toiseen pirttiin, pyysin minä ensin anteeksi, että niin outona olin ruvennut tärkeähän asiaan. Ehkä kokematonna en toki unhottanut kiittää sulhaisen hyviä omaisuuksia ja niitä etuja, jotka tästä aviosta nousi sekä morsiamelle että vanhemmillensa. En unhottanut mainita kuinka nuori mies oli tuttu ahkeruudelta, raittiudelta j. n. e.; kuinka hän jo nuorena oli saanut oman talonsa, josta nähtiin isänsä paljon luottavan häneen; kuinka varansa ja rikkautensa vastaedes kaswaisi vielä runsaammaksi perinnön kautta. Pitkään puheseeni lisäsin minä muutaman wiittauksen, kuinka hyvät naimiskaupat ovat harvat näinä aikoina ja kuinka ne harwenewat samaa suuntaa kuin tytöt wanhenewat.

Hywäntahtoinen isäntä, joka koko ajan katkaisematta oli kuullellut puhettani pidellen päänsä, istui sywisissä ajatuksissa. Mutisten sitä ja tätä — nähtävästi ei juuri pikaisesti suostuksensa tähän naimiskauppaan, ehkä se luultavasti oli juuri hänen mieleensä — sanoi hän,

kyllä tuntewansa nuoren Kustaan, mutta lisäsi, waikean asian toki olewan päästää wanhimman tyttären, äidin parhaimman apulaisen, talosta pois, Helenan vielä olewan liian nuoren j. n. e. Lupasi hän toki wihdoin mennä tätä asiata miettimään, waimonsa ja wanhan isänsä kanssa.

Emännän tultua pirttiin, puhutteli isäntä ensin häntä kauwan salaa ja wakaifella muodolla ja sitten annettiin asia iso-isän päätökselle. Paljoa miettimättä sanoi tämä selkiällä äänellä:

Tyttö on hywä tyttö todella hywä ja kaikkein meidän filmäterämme, mutta onhan hänen toki kerta isänsä ja äitinsä jättäminen ja seuraaminen miestä. Kustaamme on rehellinen nuorukainen ja pitää Helenan hywanä miks'ei sitte antaa tyttömme hänelle. Antakaa lapsille siunauksenne, ystäwät, ja suokaa heidän mennä Jumalan nimeen. Onhan niin paras, on kai.

Päätettiin myös asia iso-isän johdatuksen jälkeen. Punapilkkuifilla filmillä käwi emäntä tuot-

tamaan tyttärensä, ja molemmat miehet, isä ja isän-isä, tulivat puristamaan wäwryn kättä ja sydämellisesti tervehtämään häntä sukulaisena. Nyt riensi iloiten ja pauhaten koko talonwäki sisään, ja keskellä joukkoa emäntä taluttaen punottuvan tyttärensä sulhaisellensa. Tämä sai nyt syleillä walittuansa; mutta suudelluksia ei waihetettu eikä tullut kysymyksiensä niin monen näkywissä. Paras onkin säästää suudellukset yksinäisyydelle ja kahden-keskiselä ololle.

Hoksaamatta tarjosin minä sulhaiselle kultaformuksen käskein hänen antaa tämän morsiamellensa. Tuon eilän annetun hopeaformuksen toiwoin minä saawani pitää muistoksi häneltä. Ensin wähä kieltäin otti Kustaa lahjani vastaan. Sain minä siis hopeaformuksen, jonka minä wieläkin pidän muistona niistä huwittawista hetkistä, jotka wietin tässä talonpoikais-talossa, tässä patriarkkalaisen kansa-elämän esikuwassa.

Muutamats tunnits myöhemmin istuin minä rattaillani, jotka oliwats waljastetut talon parhaim-

malla hewosella. Istawäni Paarma, joka oli net saattanut entiseen hymään tilaansa, istui ajomiehenä rinnallani. Koska kaksiki kättä olits tarwittu ohjataksensa hewosta, tekivät ham-paansa toisen käden wiran. Lyhykäinen holliwäli mentiin pian ja iloisesti, tuon wanhan kunniamiehen jutellosa monta elämänsä wai-hetta. Eritesämme annoin hänelle muistoksi merenwahaisen piipun, josta sawukiehkurat vielä kauwan näkywät, ehkä hewonen ja mies jo oli kadonnut silmistäni.

Uuden vuoden yö.

— Vanha mies seisoi uuden vuoden yönä majansa attunassa, ja katseli särjetyllä sydämellä ylös loistavata taiwasta kohden, joka ikuisesti järkähtämättä lähettää meille tuhansien tähtien ilahuttawat säteet. Hän katseli myös maata, joka hiljaisuudessaansa oli peitetty valkoisen ja puhtaan lumen kauniilla peitteellä. Mutta ei taiwaassa eikä maassa hawainnut tämä wanhus kaltaistansa, ei ketään niin ilotointa kuin itsensä. Hän näki hautansa jo lähellänsä. Hänen sydämessänsä wallitti wanhuuden jää eikä nuoruuden sukainen.

”Mitä sanoit hän, wien minä tästä rikkaasta ja iloitsewasta mailmasta myötäni hautaan, johon pian kyllä olen astuwa? Onko minulla muuta koko elämästäni kuin erhetyksiä, syntejä ja kipuja, runneltu ruumis, kuiwettunut sielu, sydän täynnä myrkyä ja wanhuuden päiwät,

joita katumuksen kauhistawa mato lakkaamatta kalwaa? Niinkuin aaweeet ovat minun nuoruuteni ajat nyt edessäni. Muistanpa sen sulaisen aamuruskon hetken, jolloin minun isäni ja äitini ensin asettivat minun elämän tiehaaraan, näyttäin ja hellästi neuwoen kulkemaan oikalle, joka oikeuden ja puhtauden tie olisi saattanut waihettelewan elämän läpitse oman tunnon tyweneen ja rauhalliseen satamaan, jossa ikuinen walkeus, hedelmä ja hyvät enkelit asuwat. Muistan, muistan kuinka armaat wanhempani waroittivat poikkeemasta wafemmalle, joka johdattaa karjahiiren pimeitä polkuja lopulliseen sumuiseen rotkoon, jossa kärmeet kähisevät, sammatot hyppelwät ja sydämen kiwut kalwawat. Ai, ai, te kärmeet, luopukaat rinnastani; myrkyn polttawat pisarat lakatkaat tippumasta sydämeeni!”

Kuka oli niin onneton kuin tämä mies paraka? Ei tosin kukaan. Sirmuissessa tuskasansa ja itkusilmin katsoen taiwasta kohden huusi hän haikastei:

"Anna minulle uudesti nuoruuteni! O isä, rakas isä, aseta minua uudesti elämän tiehaaraan, että saisin valita paremmin kuin ennen nuoruudessani valitsin!"

Hän huusi, hän huusi, mutta turhaan. Sekä nuoruus että isä olivat ikuisesti kadonneet. Ei pieninkään toivon piirama voinut hänelle saattaa lieivitystä.

Hän näki valon leimaukset välkkyvän ilmassa ja katoovan kirkkotarhassa; "oh, sanoi hän, nuot ovat minun turhat päiväni; noin ovat nekin leimahtaneet ja katoavat pian kirkon multa."

Hän näki tähden laskevan taivaasta, vilahdavan rientävällä retkellensä ja sammuvan maahan. "Ah, sanoi hän, tuo olen minä itse, taivaasta weroitettu jumalan luoma, joka turhissa wilkuttuani painun maahan."

Hänen mielensä sekaantui epäilyksen sumuun; hän näki yötisiä falkioita katoilla; hän wapisti tuulimyllyn siipiä, jotka hän luuli lähestyvän

häntä musertamaan; hän näki awoimen haudan ja siellä ruumiin, joka oli hänen muotoisensa.

Tässä kamppauksessansa kuuli hän äkisti tornikellon lyövän ja ilmoittawan uuden wuoden alkua. "Kiitos, kiitos, sanoi hän; ei wieä ole minun wuoteni loppuneet." Pieni toivon säde oli syttynyt hänen sydämessänsä ja karkoitti epäilyksen sumua. Joskikin selkeillä silmillä taisi hän uudesti katstaata ympäri taivaan tuhansia tähtiä.

"Te olette, puhui hän, nuoruuteni ystäwät, jotka ette pudonneet turhuuden ja synnin tomuun. Paremmat ja minua onnellisemmat te nyt olette maan ja mailman walaisioita. Te olette onnellisten lasten onnelliset isät. Serk olisin minäkin taitanut olla. O kallit wanhempani, minäkin taitaisin nyt olla onnellinen, jos olisin seurannut teidän hyviä neuwojanne, teidän uudenwuoden toiwotuksianne. Olisin minäkin taitanut tämän yön rauhallisena ja lewollisena nukkua, ellen olisi ennen niin montia öitä ja päiwä pahuudessa tuhannut. Nyt en

faa unen räpäystä silmiini. Katumuksen kamala tunto pitää minun walweilla."

Näissä tautihourauksen kaltaisissa muistoissa näki hän haudassa oman muotoisensa ruumiin liikkuvan ja nousewan. Tähän sekaantui epäuskoa, joka uuden vuoden yönä luulee aaveet ja muut himmentäväiset olennot olewan liikkeellä. Tämä haudasta noussut ruumis muutui hänen silmissänsä kauniiksi nuorukaiseksi, joka weti orjantappuraa jalastansa. Niin oli hänen oma nuoruutensa kuwa hänen törkisteleväin silmäinsä edessä.

Tässä ei hän enää juljennut itseänsä katselella; hän peitti kaswonsa ja tuhansittain kuumia kyyneliä walui silmistä; hän waan enään huokasi hiljassensa toiwottomuudessa ja melkein tietämättänsä:

"Palaja, palaja, mun nuoruuteni, palaja hetkeksikin!"

Ja se palasikin. Hän oli uuden vuoden yönä waan nähnyt niin kamalan unen. Nyt

hän heräsi ja hän oli vielä nuorukainen, waikka hän wanhakki oli itsensä uneksunut.

Mutta hänen turha elämänsä, hänen syntinen menonsa ei ollutkaan uni; se oli surullinen totuus. Mutta herättyänsä kiitti hän Jumalata, että hän vielä oli nuorukainen, joka taissi palata, joka taissi poiketa rikosten tieltä. Hän kiitti Jumalata että hän unessa oli saanut niin terweellisen lehoituksen sille tielle, joka johdattaa walon, rauhan ja hedelmän autuaallisen maahan.

Käännny, käännny, nuori Lufiani, käännny pian jossas olet harhateillä! Tämä hirmuinen uni on kerran olewa sinun tuomaris; jos joskus surulla toiwotat ja huudat: "palaja, mun nuoruuteni", niin ei se silloin enää palaa. Silloin on myöhäistä huutaa.